สภาพที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุในย่านชุมชนเก่า : กรณีศึกษา 2 ชุมชน แพร่งภูธร และ แพร่งนรา เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

Housing Conditions Elderly People in Conservation Area : A Case Study of 2 Communities Phraeng Phuthon Phraeng Nara Phra Nakhon Bangkok.

รับบทความ 03/05/2019
แก้ไขบทความ 17/06/2019
ยอมรับบทความ 19/06/2019

วิลาสินี ลักษมีวัฒนา ไตรรัตน์ จารุทัศน์
ภาควิชาเคหการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Vilasinee Luxsameewattana, Trirat Jarutach
Department of Housing, Faculty of Architecture, Chulalongkorn University
vilalux9@gmail.com, trirat13@gmail.com

บทคัดย่อ

เขตพระนครที่แนวโน้มมีผู้สูงอายุอยู่มาก ส่วนหนึ่งอยู่อาศัยในอาคารเก่าที่ขึ้นทะเบียนควรค่าแก่การอนุรักษ์ ที่มีข้อจำกัดเรื่องขนาดตัวอาคารแคบบันไดที่สูงชันมีสภาพไม่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ การศึกษางานวิจัยครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพสังคม เศรษฐกิจ พฤติกรรมและการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุในย่านชุมชนเก่า วิเคราะห์และเสนอแนะแนวทางปรับปรุงพื้นที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุโดยใช้วิธีการศึกษาโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มตัวอย่าง 22 คนในขอบเขตพื้นที่ชุมชนแพร่งภูธรและแพร่งนรา

ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่อยู่อาศัยกับครอบครัวเดิมหรือคนคุ้นเคย รายได้หลักมาจากลูกหลานเป็นส่วนใหญ่ ยังมีผู้สูงอายุจำนวนหนึ่งที่ยังคงประกอบอาชีพอยู่ ด้านสุขภาพผู้สูงอายุเป็นโรคความดันโลหิตสูงมากที่สุด ผู้สูงอายุวัยปลายมีการใช้กายอุปกรณ์ในการช่วยเดินอย่างเห็นได้ชัด และบางคนมีภาวะพึ่งพิง ปัญหาที่พบคือผู้สูงอายุยังอาศัยนอนอยู่ที่ชั้น 2 และใช้ห้องน้ำที่ชั้น 1 บันไดที่เป็นทางสัญจรระหว่างชั้น 1 และ 2 เป็นพื้นที่เสี่ยงหกล้ม ผิวบันไดลื่นและขั้นบันไดสูงชันและเป็นพื้นที่ที่ผู้สูงอายุเกิดอุบัติเหตุมากที่สุด นอกจากนี้จากการสำรวจที่อยู่อาศัย ยังพบว่าห้องน้ำเป็นพื้นที่ที่มีความไม่เหมาะสมกับมาตรฐานการออกแบบให้ถูกหลักที่อยู่อาศัยเพื่อผู้สูงอายุมากที่สุด โดยมีปัญหามากที่สุดในเรื่องขนาดไม่สอดคล้องกับการออกแบบเพื่อผู้สูงอายุ

สรุปผล อาคารอนุรักษ์มีข้อจำกัดในการปรับให้เหมาะสมตามมาตรฐานผู้สูงอายุหลายส่วนเนื่องจากพบข้อจำกัดขนาดของพื้นที่และกฎหมายโบราณสถานรวมถึงการดำเนินการที่ไม่ชัดเจนขึ้นอยู่กับการพิจารณาของทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่วนใหญ่แนวทางการเสนอแนะจัดพื้นที่ย้ายส่วนนอนลงมาชั้น 1 ใกล้กับห้องน้ำมากที่สุด และแก้ไขเน้นในทางใช้เฟอร์นิเจอร์หรือสิ่งอำนวยความสะดวกที่รูปแบบยืดหยุ่นเคลื่อนย้ายได้ เหมาะกับการใช้ในการทำกิจกรรมหลายอย่างในพื้นที่ที่จำกัด รวมถึง ไม่ยึดติดอาคารเพื่อไม่ให้ทำความเสียหายแก่ส่วนอนุรักษ์

คำสำคัญ: *ผู้สูงอายุ อาคารเก่า ชุมชนเก่า โบราณสถาน การอยู่อาศัยภายในอาคาร ภาวะพึ่งพิง*

Abstract

Phra Nakhon district, where the trend is elderly One part is living in an old building that is registered, should be worth conservation. With restrictions on the size of the building, narrow, steep stairs with conditions that are not suitable for the elderly The purpose of this research is to study the social, economic, behavior and living conditions of the elderly in the old community. Analyze and suggest ways to improve the living space to be suitable for the elderly by using an in-depth interview method from 22 sample groups in the community area of Prang Phun and Praeng Nara.

The study showed that Most seniors live with the same family or familiar person. The main income comes from the majority of the children, but there are still a number of seniors who still work. The health of the elderly is the most hypertensive disease. The late elderly have the use of physical devices to help walk clearly. And some people have dependency The problem is that the elderly still live on the 2nd floor and use the bathroom on the 1st floor. The stairway is a thoroughfare between the 1st and 2nd floors as a risky area. The surface of the slippery staircase and steep steps and is the area where the elderly have the most accidents. In addition, from the housing survey Also found that the bathroom is an area that is not suitable for the standard of design to be the main residence for the elderly as much as possible with the most problems in size, not consistent with the design for the elderly.

Conclusions The conservation building has limitations in adjusting to suit many elderly standards due to limitations in area size and ancient law, including actions that are not clear depending on the consideration of the relevant authorities. Most of the guidelines for suggesting the zoning to move down to the first floor near the bathroom. And edit, focusing on the way to use furniture or facilities that are flexible, movable Suitable for use in many activities in limited areas, including not being attached to buildings to prevent damage to conservation areas.

keywords: *Elderly, Old building, Old community, Historic site, Living internal dwelling, Dependency*

บทนำ

สถานการณ์ของผู้สูงอายุโลกล่าสุดในปีพ.ศ. 2560[1] จะมีประชากรโลกทั้งหมดถึง 7,550 ล้านคน มีประชากรผู้สูงอายุประมาณ 962 ล้านคนคิดเป็นร้อยละ 12.7 ของประชากรทั้งหมด ปัจจุบันใน พ.ศ. 2560 ประเทศไทยมีประชากรทั้งหมด 65.5 ล้านคน มีผู้สูงอายุถึง 11.3 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 17.1 ของประชากรทั้งหมดและมีการคาดการณ์จากรายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุ พ.ศ.2559 [2] พบว่าประเทศไทยจะเข้าสู่ “สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์” หมายถึงมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมดในปีพ.ศ. 2564 และจะเข้าสู่ “สังคมสูงอายุระดับสุดยอด” หมายถึงมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 28 ของประชากรทั้งหมดในปีพ.ศ. 2574 จากสถานการณ์ของผู้สูงอายุโลกและไทยนั้นทำให้เห็นว่าสัดส่วนของผู้สูงอายุมีจำนวนมากขึ้นและใกล้เข้าสู่สังคมที่มีประชากรผู้สูงอายุมากขึ้นเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ภาครัฐของไทยได้ให้ความสนใจและความสำคัญกับผู้สูงอายุมาเป็นระยะเวลาหนึ่งแล้ว โดยปัจจุบันได้มี แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 ที่ออกโดยคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เกิดขึ้น ซึ่งมียุทธศาสตร์เกี่ยวกับผู้สูงอายุแบ่งออกเป็นหลายด้านด้วยกัน ส่วนด้านที่เกี่ยวกับงานวิจัยชิ้นนี้จะเป็นยุทธศาสตร์เรื่อง ส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุ ในด้านที่อยู่อาศัยที่เหมาะสม

จากผลการประเมินแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2[3] พบว่า พื้นที่กรุงเทพฯ มีสัดส่วนของผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงมากและได้รับความช่วยเหลือจากชุมชนเพียงร้อยละ 17.3 นอกจากนี้มีผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงมาก ร้อยละ 5.4 และมีผู้สูงอายุที่อาศัยในบ้านที่มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม เพียงร้อยละ 7.3 ทำให้เห็นว่าพื้นที่ กรุงเทพฯ เป็นพื้นที่ที่มีปัญหาผู้สูงอายุที่มีแนวโน้มมีภาวะพึ่งพิงสูงทั้งยังไม่ได้รับการดูแลจากชุมชนและภาครัฐอย่างทั่วถึงรวมถึงมีสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยที่ไม่เหมาะสมเป็นจำนวนมาก จากการสำรวจกลุ่มประชากรในพื้นที่กรุงเทพฯ[4] ทำให้พบว่า กรุงเทพฯชั้นใน เขตพระนครเป็นพื้นที่ที่เข้าสู่ “สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์” โดยมีสัดส่วนผู้สูงอายุต่อจำนวนประชากรทั้งหมดร้อยละ 25.17 ซึ่งหมายความว่ามีผู้สูงอายุอยู่มากและมีแนวโน้มเป็นผู้สูงอายุเดิมที่อาศัยมาตั้งแต่ต้น ซึ่งมีแนวโน้มเกิดภาวะพึ่งพิงและการดูแลระยะยาวตามมา ด้วยพื้นที่เขตพระนครที่อยู่ในพื้นที่กรุงรัตนโกสินทร์ตามผังเมือง[5] อยู่ในพื้นที่ดินประเภทอนุรักษ์เพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมไทย อาคารส่วนหนึ่งเป็นอาคารเก่าที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ สภาพพื้นที่ภายในอาคารจำกัด และมีบันไดที่สูงชันไม่เหมาะกับการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุ ซึ่งส่วนใหญ่อาคารเหล่านี้อยู่ในความครอบครองและดูแลของสำนักงานทรัพย์สินพระมหากษัตริย์ ที่เป็นทั้งเจ้าของพื้นที่และอีกหน่วยงานที่เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาโครงการที่เป็นอาคารอนุรักษ์ในหลายพื้นที่ใกล้เคียงที่เพิ่มปรับปรุงสำเร็จไป[6] เช่น โครงการปรับปรุงฟื้นฟูกลุ่มอาคารอนุรักษ์ ได้แก่ บริเวณตึกหน้าพระลาน ท่าช้างและท่าเตียน เป็นต้น นอกจากการพัฒนาฟื้นฟูอาคารแล้ว ยังมุ่งเน้นให้ความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาสที่อาศัยอยู่บนพื้นที่ของสำนักงานทรัพย์สินฯ เองให้มีสุขภาวะทั้งร่างกายและจิตใจ ที่สมบูรณ์แข็งแรงด้วย สำหรับพื้นที่ของสำนักงานทรัพย์สินพระมหากษัตริย์ในเขตพระนคร โครงการปรับปรุงฟื้นฟูอาคารอนุรักษ์ ประเภทอาคารพาณิชย์

---

[1] ***สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2560*** (กรุงเทพฯ: มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.), 2560), 3, 22-27.

[2] ***สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2559*** (กรุงเทพฯ: มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.), 2560), 23-25.

[3] ***“ผลการประเมินแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2ฯ,”*** วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, สืบค้น 12 เมษายน 2562, http://www.dop.go.th/download/knowledge/th1516865515-114_0.pdf.

[4] ***“ระบบสถิติทางทะเบียน,”*** สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, สืบค้น 13 เมษายน, http://stat.dopa.go.th.

[5] สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร, ***คู่มือผังเมืองรวมกรุงเทพฯ (*** ม.ป.ป., ม.ป.ท.)

[6] ***“โครงการปรับปรุงฟื้นฟูอาคารอนุรักษ์บริเวณรอบพระบรมมหาราชวัง,”*** สำนักงานทรัพย์สินพระมหากษัตริย์, สืบค้น 8 มิถุนายน 2562, www.crownproperty.or.th.

พักอาศัย [7] นั้นมีอยู่ 6 โครงการ ซึ่งหนึ่งในนั้นคือ ตึกแถวแพร่งภูธรและแพร่งนรา ตึกแถวทั้งสองนี้ได้รับการขึ้นทะเบียนโบราณสถาน มีอายุ 114 และ 123 ตามลำดับ มีจำนวนห้องเช่ามากที่สุด 240 ห้อง นอกจากนี้อาคารทั้งสองเป็นที่พื้นที่เดียวที่ยังไม่ได้รับการปรับปรุงจากทางสำนักงานทรัพย์สินพระมหากษัตริย์[8] แต่เป็นโครงการที่มีแผนปรับปรุงต่อไปในอนาคต

พื้นที่บริเวณตึกแถวแพร่งภูธรและแพร่งนรานั้นเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่ที่เรียกว่าสามแพร่ง ที่มีชุมชน 3 ชุมชนอยู่ด้วยกัน ได้แก่ ชุมชนแพร่งภูธรที่อาศัยบริเวณตึกแถวแพร่งภูธร ชุมชนแพร่งนราที่อาศัยอยู่บริเวณตึกแถวแพร่งนรา และชุมชนสรรพศาสตร์ซึ่งเป็นที่ดินเอกชนที่เป็นบริเวณต่อเนื่องจากชุมชนแพร่งนรา ทั้ง 3 ชุมชนมีความต่อเนื่องทางพื้นที่ มีความน่าสนใจของพื้นที่อยู่ 3 อย่างนั้น 1. เป็นพื้นที่และอาคารมีความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ตั้งแต่สมัยร.1 ยาวนานจนถึงปัจจุบัน 2. อาคารที่มีคุณค่า ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานจากกรมศิลปากรและอาคารมีอายุ 100 กว่าปี รวมถึงเป็นอาคารที่มีแผนปรับปรุงในอนาคตจากเจ้าของพื้นที่ และ 3. ความเป็นชุมชนดั้งเดิมมีชื่อเสียงของอาหารที่สืบทอดกันมาหลายรุ่น เช่น เกาเหลาสมองหมู อุดมโภชนา ก๋วยเตี๋ยวเนื้อกิมทอง ขนมหวานก๋งแดง เป็นต้น จากชื่อเสียงด้านอาหารและประวัติชุมชน รวมถึงอาคารที่มีความเก่าแก่ ทำให้เห็นว่าพื้นที่นี้มีความเป็นชุมชนมานานมีแนวโน้มที่คนอยู่เดิมยังอาศัยอยู่ จากความสำคัญของชุมชนและสถานการณ์ผู้สูงอายุในเขตพระนครรวมถึงความสำคัญและน่าสนใจของพื้นที่ที่เป็นอาคารอนุรักษ์ ทำให้จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่มีโครงการจุฬาอารี ซึ่งเป็นโครงการที่นำหลักของเมืองน่าอยู่สำหรับผู้สูงวัย (Aging Friendly) ที่ทาง WHO กำหนดกรอบการพิจารณาไว้ มาใช้เป็นหลักการในการปรับปรุงพัฒนาแต่ละพื้นที่ เลือกพื้นที่ชุมชน 3 แพร่งก็เป็นหนึ่งในพื้นที่ของโครงการจุฬาอารี โดยเกณฑ์การคัดเลือกพื้นที่ของโครงการส่วนหนึ่งก็มาจากจำนวนสัดส่วนของผู้สูงอายุในเขตและในพื้นที่ แต่สำหรับงานวิจัยชิ้นนี้เลือกที่แค่ 2 ชุมชน ไม่ได้ทำการศึกษาที่ชุมชนแพร่งสรรพศาสตร์ด้วยเพราะต้องการศึกษาชุมชนที่ส่วนของอาคารอนุรักษ์ของสำนักงานทรัพย์สินฯ เท่านั้น

ดังเหตุผลที่กล่าวมาทั้งหมดนั้นเรื่องความน่าสนใจของคนที่อยู่ในพื้นที่ ลักษณะพื้นที่เองรวมถึงมีหน่วยงานรัฐบางหน่วยงานมีโครงการเข้าช่วยเหลือพื้นที่นี้อยู่แล้ว ทางผู้วิจัยเองจึงเล็งเห็นความสำคัญด้านพื้นที่และปัญหาการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุที่อยู่ในชุมชน จึงทำการวิจัยเรื่อง สภาพที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุในย่านชุมชนเก่า : กรณีศึกษา 2 ชุมชน แพร่งภูธรและแพร่งนรา เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร เพื่อเป็นการเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นี้ พื้นที่รูปแบบใกล้เคียงกัน รวมถึงเป็นแนวทางการปรับปรุงอาคารอนุรักษ์ที่มีผู้สูงอายุอยู่อาศัยให้ทางเจ้าของพื้นที่ และสุดท้าย ผลการวิจัยนี้ จะไปเป็นแนวทางเพื่อใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงและพัฒนาที่อยู่อาศัยรูปแบบอาคารอนุรักษ์สำหรับผู้สูงอายุกับภาครัฐ และประชาชนทั่วไป

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1) ศึกษาสภาพสังคม เศรษฐกิจ และ สภาพแวดล้อม ของผู้สูงอายุที่อยู่ในย่านชุมชนแพร่งภูธรและแพร่งนรา
2) ศึกษาพฤติกรรมของผู้สูงอายุที่อยู่ในย่านชุมชนแพร่งภูธรและแพร่งนรา
3) วิเคราะห์สภาพที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุที่อยู่ในย่านชุมชนแพร่งภูธรและแพร่งนรา
4) เสนอแนะแนวทางและปรับปรุงแก้ไขพื้นที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุที่เหมาะสม

ขอบเขตของงานวิจัย

1) **ขอบเขตด้านเนื้อหา** ข้อมูลลักษณะทางสังคม เศรษฐกิจ และสภาพแวดล้อมของผู้สูงอายุในเรื่อง อายุ อาชีพ ครัวเรือน ปัญหาด้านสุขภาพ กิจกรรมรวมถึงการสังเกตพฤติกรรมการอยู่อาศัยว่ามีปัญหาและมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะกับผู้สูงอายุหรือไม่ จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลและเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ
2) **ขอบเขตด้านพื้นที่ศึกษา** เลือกศึกษาทำการเก็บข้อมูลบริเวณย่านชุมชนเก่าในเขตพระนคร แขวงศาลเจ้าพ่อเสือ

---

[7] วนิดา นาสูงชน, ***"การติดตามผลการดำเนินงานโครงการปรับปรุงฟื้นฟูอาคารอนุรักษ์ประเภทอาคารพาณิชย์พักอาศัยของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ในเขตพระนคร กรุงเทพมหานคร"*** (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2557).

[8] รงรอง พุทธาวงศ์, ***"แนวทางการบริหารโครงการปรับปรุงอาคารอนุรักษ์ของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์: กรณีศึกษา 5 โครงการในช่วงปี พ.ศ. 2548 - พ.ศ. 2556"*** (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555).

ได้แก่ ชุมชน 3 แพร่ง โดยเลือกเพียง 2 ชุมชน ที่มีพื้นที่อาคารส่วนใหญ่ของสำนักงานทรัพย์สินพระมหากษัตริย์เท่านั้น ได้แก่ 1. แพร่งภูธร 2. แพร่งนรา (แพร่งสรรพศาสตร์เป็นที่ดินของเอกชนทั้งหมดไม่เลือกศึกษาเพราะในพื้นที่ไม่มีอาคารอนุรักษ์ของสำนักงานทรัพย์สินฯ รวมถึงบางส่วนเข้าถึงไม่ได้จึงไม่เลือกทำ) ลักษณะอาคารในชุมชน จากการสำรวจพื้นที่เบื้องต้นชุมชนแพร่งภูธรและแพร่งนรา ผู้วิจัยพบว่ามีการอยู่อาศัยและการครองกรรมสิทธิ์ใน 2 รูปแบบคือ 1. ครอบครัวที่เช่าอยู่อาศัยกับทางสำนักงานทรัพย์สินฯ 2. ครอบครัวที่อาศัยอยู่ในที่ดินเอกชน หมายถึงเป็นกรรมสิทธิ์ของตนเอง

3) **ขอบเขตด้านประชากร**

ประชากรในการศึกษาและวิจัยครั้งนี้คือผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ที่อยู่อาศัยในพื้นที่ศึกษาโดยมีขั้นตอนการคัดเลือกดังนี้

ขั้นที่ 1 คือ**รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ**จากการเก็บข้อมูลในรูปแบบแบบสอบถามของโครงการจุฬาอารี[9] ที่มีข้อมูลผู้สูงอายุที่เข้าถึงได้และมีค่า ADL (Activities of Daily Living วัดความสามารถในการทำกิจกรรมแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มติดสังคม 12 คะแนนขึ้นไป กลุ่มติดบ้าน 5-11 คะแนน และ กลุ่มติดเตียง 0-4 คะแนน) สรุปมีผู้สูงอายุ 65 คนเท่านั้นจาก2 ชุมชน

ขั้นที่ 2 คือ**สัมภาษณ์แบบเชิงลึก** เข้าสำรวจการอยู่อาศัยภายในบ้านของผู้สูงอายุโดยคัดเลือกตัวอย่างจากกลุ่มผู้สูงอายุที่อยู่ในข้อมูลขั้นที่ 1 เลือกร้อยละ 30 [10] จากทั้งหมด 65 คนได้เป็นจำนวนทั้งสิ้น 22 คน โดยมีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจาก ADL แบ่งเป็น 3 กลุ่มเนื่องจากต้องการศึกษาผู้สูงอายุทุกสภาวะพึ่งพิง จากการแยกกลุ่มพบว่าผู้สูงอายุติดบ้านและเตียงมีจำนวนไม่มากเลยศึกษาทั้งหมดของกลุ่มประชากร ส่วนติดสังคมที่มีเยอะได้ทำการคัดเลือกต่อด้วยเกณฑ์ต่อไปนี้ 1. เลือกจากผู้สูงอายุที่มีประวัติหกล้มภายใน 1 ปีเป็นอันดับแรก จากข้อมูลโครงการจุฬาอารี 2. ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เหลือเลือกกระจายทั่วชุมชนให้ครบ 3 ช่วงวัยผู้สูงอายุ ได้แก่ วัยต้น (60-69ปี) วัยกลาง (70-79ปี) วัยปลาย (80-89ปี)

ตาราง 1 แสดงผลการสำรวจกลุ่มประชากร และเกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

	แพร่งภูธร			**แพร่งนรา**		
ประชากรผู้สูงอายุ	37			28		
สัมภาษณ์เชิงลึกคัดเลือกจากผู้สูงอายุที่มีผลประเมินจาก ADL (Activities of Daily Living) จากโครงการจุฬาอารี						
	ช่วงคะแนน					
	>12	**5-11**	**0-4**	**>12**	**5-11**	**0-4**
	ติดสังคม	**ติดบ้าน**	**ติดเตียง**	**ติดสังคม**	**ติดบ้าน**	**ติดเตียง**
ประชากรทั้งหมด	35	1	1	27	1	0
กลุ่มตัวอย่าง**ติดสังคมเลือก30%**	10	-	-	9	-	-
กลุ่มตัวอย่าง**ติดบ้านและติดเตียง**	-	1	1	-	1	-
รวมกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษา	**12**			**10**		

ขั้นตอนในการดำเนินงานวิจัย

1) **ขั้นที่ 1 ศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ** (Secondary data) ศึกษาเอกสารตีพิมพ์ ข้อมูลสถิติต่าง ๆ ที่ถูกเก็บมาในรูปแบบของแบบสอบถาม ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุจากหน่วยงานรัฐและจากโครงการจุฬาอารี ศึกษาเรื่องขอบเขตพื้นที่ศึกษาจากเอกสารของสำนักงานทรัพย์สินฯ ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง

2) **ขั้นที่ 2 ศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ** (Primary data) สอบถามและสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง 22 คน ด้วยแบบสัมภาษณ์

[9] ***"ข้อมูลจากการสำรวจกลุ่มประชากรผู้สูงอายุภายใต้โครงการบูรณาการสหศาสตร์เพื่อรองรับสังคมสูงวัย(โครงการจุฬาอารี),"*** วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, สืบค้น 8 พฤศจิกายน 2561, www.chulaari.chula.ac.th.

[10] ***"ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม,"*** สืบค้น 26 เมษายน 2562, https://sites.google.com/site/bb24527/khnad-khxng-klum-tawxyang-thi-hemaa-sm.

เชิงลึก ที่เป็นลักษณะการพูดคุยกับกลุ่มตัวอย่างทีละคนโดยไม่จำกัดเวลา โดยมีแบบสัมภาษณ์ที่เป็นโครงคำถามที่เหมือนกัน นำข้อมูลที่ได้มา 22 ตัวอย่างมาวิเคราะห์โดยการจัดเรียง แยกกลุ่มเพื่อวิเคราะห์ปัญหาโดยรวมของผู้สูงอายุว่าการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุกับสภาพที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุสอดคล้องและถูกหลักมาตรฐานการออกแบบสภาพแวดล้อมเพื่อผู้สูงอายุไหม และเสนอแนวทางแก้ไขปัญหานั้น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) **แบบสัมภาษณ์เชิงลึก**แบบมีโครงสร้างโดยประกอบด้วย 6 ส่วน โดยแบ่งเป็น 1.ข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ 2.ข้อมูลสุขภาพของผู้สูงอายุ 3.การอยู่อาศัย 4.ข้อมูลกิจวัตรประจำวันของผู้สูงอายุ 5.ข้อมูลของการทำกิจกรรมกับพื้นที่ และ6.ปัญหากับอุบัติเหตุ

2) **แบบสำรวจ** เป็นการสำรวจขนาดและลักษณะของที่อยู่อาศัยเบื้องต้น วาดผังบริเวณของพื้นที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุเฉพาะส่วนที่ผู้สูงอายุใช้เป็นหลัก นอกจากนี้ยังทำการประเมินความปลอดภัยในแต่ละส่วนของที่อยู่อาศัยภายในบ้าน ว่าถูกหลักตามมาตรฐานผู้สูงอายุไหม

ข้อจำกัดของงานวิจัย

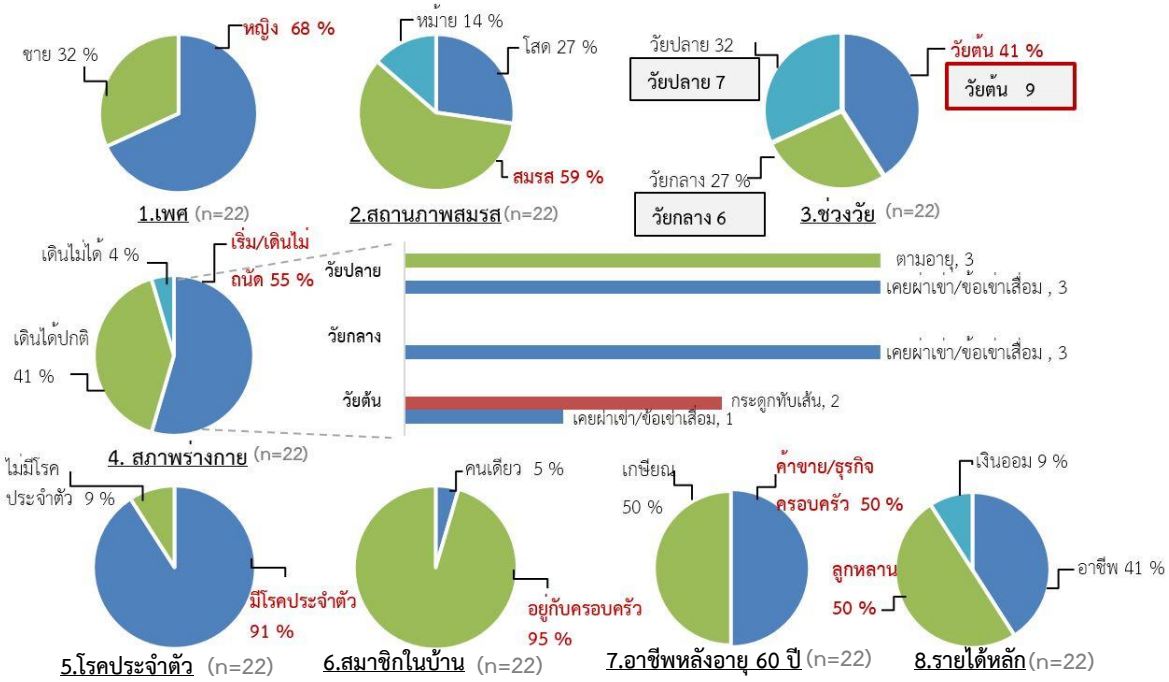
1) **ด้านกลุ่มประชากรตัวอย่างและการเก็บข้อมูล** ผู้สูงอายุบางคนมีข้อจำกัดทางด้านร่างกายทำให้ต้องสัมภาษณ์จากคนในครอบครัวหรือผู้ดูแลแทน และบางคำถามนั้นผู้สูงอายุไม่ให้คำตอบที่ชัดเจน จึงต้องสังเกตพฤติกรรมการใช้พื้นที่จริงด้วย

2) **ข้อจำจัดเรื่องความรู้และกฎเกณฑ์แนวทางในการปรับปรุงอาคารอนุรักษ์ที่ขึ้นทะเบียนโบราณสถาน** แนวทางการอนุรักษ์อาคารอนุรักษ์ไม่มีกฎเกณฑ์ที่ตายตัว ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่ที่การพิจารณาของเจ้าของอาคารและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องว่าเห็นสมควรทำได้หรือไม่มากน้อยเพียงไรในแต่ละอาคาร เนื่องจากเป็นอาคารเก่ามีการต่อเติมเปลี่ยนแปลงหลายอย่างตามผู้เช่าที่ผ่านมา ซึ่งไม่เป็นมาตรฐานที่เหมือนกัน ส่งผลให้การเสนอแนะแนวทางปรับปรุงในงานวิจัยนี้เสนอในภาพรวมและอาจจะไม่สามารถนำไปปรับใช้ได้ทุกพื้นที่ต้องดูตามสภาพพื้นที่จริงด้วย

ผลการศึกษางานวิจัย

1) ด้านสังคม เศรษฐกิจ และสภาพแวดล้อมของผู้สูงอายุในชุมชนแพร่งนราและแพร่งภูธร

1.เพศ จากกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุ 22 คน ของทั้ง 2 ชุมชนพบว่าเป็นผู้สูงอายุเพศหญิงมากกว่าเพศชาย แบ่งเป็นเพศหญิง 15 คน คิดเป็นร้อยละ 68 เพศชาย 7 คน คิดเป็นร้อยละ 32 2.สถานภาพสมรส สถานภาพสมรสมีจำนวนมากที่สุดจำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 59 รองลงมาคือสถานภาพโสด หม้าย ตามลำดับ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง 3.ช่วงวัย เป็นผู้สูงอายุวัยต้น (60-69 ปี) มากที่สุดจำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 41 ผู้สูงอายุวัยกลาง (70-79 ปี) 6 คน และผู้สูงอายุวัยปลาย (80-89 ปี) 7 คน 4. สภาพร่างกาย ด้านการเคลื่อนไหวร่างกายพบว่ามีผู้สูงอายุที่เดินไม่ถนัดหรือเริ่มมีอาการอยู่ที่ 12 คนคิดเป็นร้อยละ 55 โดยพบมากสุดในผู้สูงอายุวัยปลาย สาเหตุพบว่าพบว่า มาจากความเสื่อมโทรมของร่างกายตามอายุ ส่วนผู้สูงอายุวัยต้นและกลางนั้นสาเหตุเกิดจาก โรคกระดูก/ข้อเข่าเสื่อม 5.โรคประจำตัว พบว่าผู้สูงอายุมีโรคประจำตัวจำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 91 และโรคที่ผู้สูงอายุเป็นกันมากที่สุดคือ โรคความดันโลหิตสูง รองลงมาคือโรคไขมันในเลือดสูง และโรคกระดูก/ข้อเข่าเสื่อม ตามลำดับ 6.สมาชิกในบ้าน ส่วนใหญ่ผู้สูงอายุอาศัยอยู่กับครอบครัว 21 คนคิดเป็นร้อยละ 95 โดยอาศัยอยู่กับคู่สมรส บุตร/หลาน มากที่สุด 7.อาชีพหลังอายุ 60 พบว่า ยังมีผู้สูงอายุ 11 คน คิดเป็นร้อยละ 50 ยังประกอบอาชีพอยู่ ซึ่งอาชีพที่ผู้สูงอายุทำมากที่สุดคือ ค้าขายอาหาร 8.รายได้หลัก รายได้หลักของผู้สูงอายุ (รายได้หลักไม่ได้นับเป็นเงินที่ผู้สูงอายุได้อย่างเดียวแต่ยังรวมถึงคนที่รับผิดชอบเรื่องค่าใช้จ่ายของผู้สูงอายุเป็นหลัก) มาจากลูก/หลานมากที่สุด 11 คนคิดเป็นร้อยละ 50 รองลงมาคือรายได้จากการประกอบอาชีพ และเงินออม ตามลำดับ (ดูแผนภูมิ 1)

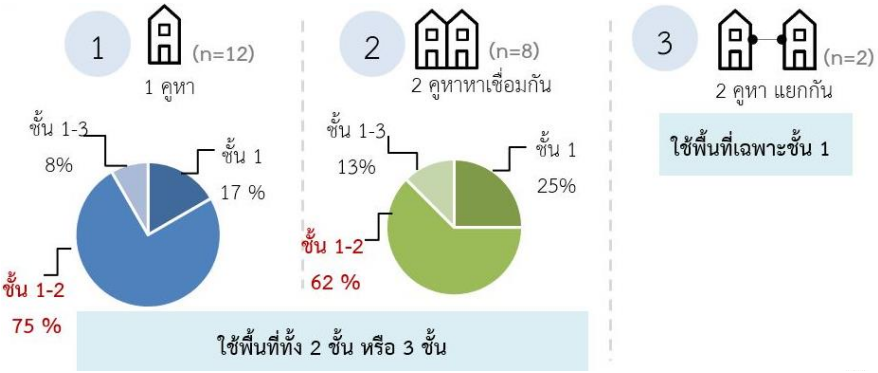
แผนภูมิ 1 แสดงผลการศึกษาด้านสังคม เศรษฐกิจ และสภาพแวดล้อม

2) พฤติกรรมการอยู่อาศัย ของผู้สูงอายุในชุมชนแพร่งนราและแพร่งภูธร

9. ระยะเวลาการอยู่อาศัยในชุมชน พบว่าผู้สูงอายุจำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 59 มีการอาศัยอยู่ในชุมชนที่ตนเองอยู่ปัจจุบันมากกว่า 51 ปี รองลงมาอยู่ที่ระยะเวลา 31-50 ปี และ 21-30 ปีตามลำดับ 10. กรรมสิทธิ์ที่อยู่อาศัย ผู้สูงอายุจำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 91 มีที่อยู่อาศัยเช่ากับสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ มากที่สุด โดยชื่อกรรมสิทธิ์ส่วนใหญ่เป็นชื่อตนเองหรือคู่สมรสมากที่สุด 14 คน คิดเป็นร้อยละ 77 รองลงมาเป็นลูก หลาน หรือญาติพี่น้อง11.รูปแบบของอาคารและการใช้งานพื้นที่พบว่า จากพฤติกรรมการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุ 22 คน พบว่ามีการอยู่อาศัย3 รูปแบบคือ 1.รูปแบบ 1 คูหา มากที่สุด มีผู้สูงอายุจำนวน 12 คน ส่วนใหญ่ใช้พื้นที่ทั้งชั้น 1 และ 2 มากที่สุดร้อยละ 75 รองลงมาใช้พื้นที่ชั้น 1 อย่างเดียวร้อยละ 17 2.แบบ 2 คูหาเชื่อมกัน มีผู้สูงอายุจำนวน 8 คน ส่วนใหญ่ใช้พื้นที่ทั้งชั้น 1 และ 2 มากที่สุดร้อยละ 62 รองลงมาใช้พื้นที่ชั้น 1 อย่างเดียวเช่นกันร้อยละ 25 และ3.แบบ 2 คูหาแยกกัน ซึ่งหมายถึงแยกคูหาร้านค้ากับคูหาที่นอน พบว่าส่วนใหญ่ผู้สูงอายุใช้พื้นที่ชั้น 1 อย่างเดียว (ดูแผนภูมิ 2และแผนภูมิ 3(ต่อ))

แผนภูมิ 2 แสดงพฤติกรรมและการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุ

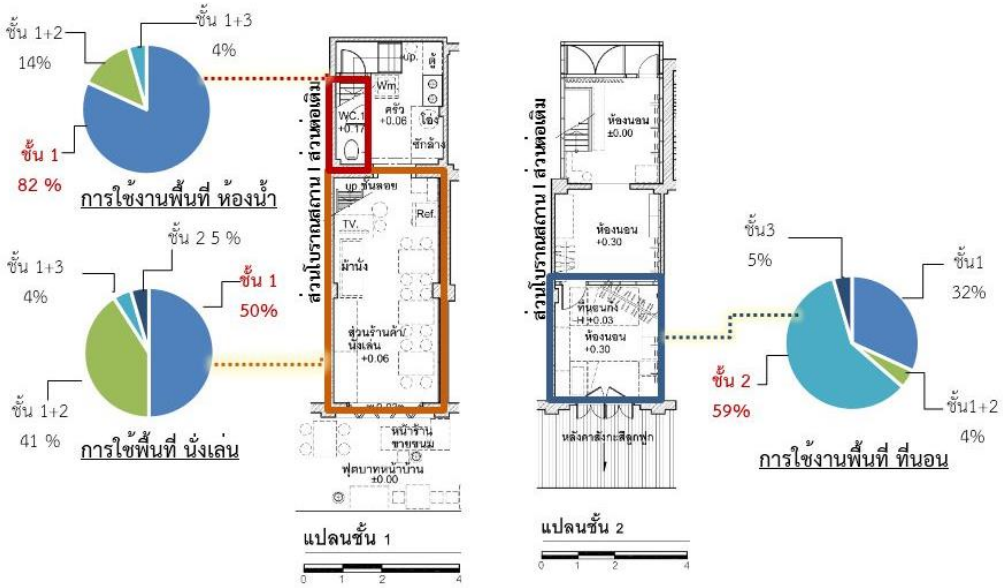

11.รูปแบบของอาคารและการใช้งานพื้นที่ (n=22)

แผนภูมิ 3 แสดงพฤติกรรมและการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุ (ต่อ)

3) วิเคราะห์การอยู่อาศัย ของผู้สูงอายุในชุมชนแพร่งนราและแพร่งภูธร

จากพฤติกรรมการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุ 22 คน พบว่ามีการอยู่อาศัยรูปแบบ 1 คูหา มากที่สุด รองลงมาเป็นการอาศัยแบบ 2 คูหาเชื่อมต่อกัน แต่รูปแบบการอยู่อาศัยในพื้นที่ภายในบ้านพบว่าไม่แตกต่างกันมากพบว่าผู้สูงอายุจะใช้พื้นที่นั่งเล่นมากที่สุดที่ชั้น 1 ส่วนหน้าบ้านที่ไว้ค้าขาย นอนที่ชั้น 2 หรือชั้นบนของบ้าน และใช้ห้องน้ำที่ชั้น 1 ด้านหลังของบ้าน มากที่สุด ปัญหาเรื่องของห้องน้ำที่ไกลจากส่วนนอนและส่วนนอนอยู่ชั้น 2 ซึ่งไม่ถูกหลักการออกแบบสภาพแวดล้อมเพื่อผู้สูงอายุที่ว่า ผู้สูงอายุควรนอนชั้นล่างและควรนอนใกล้ห้องน้ำ (ดูแผนภูมิ 4)

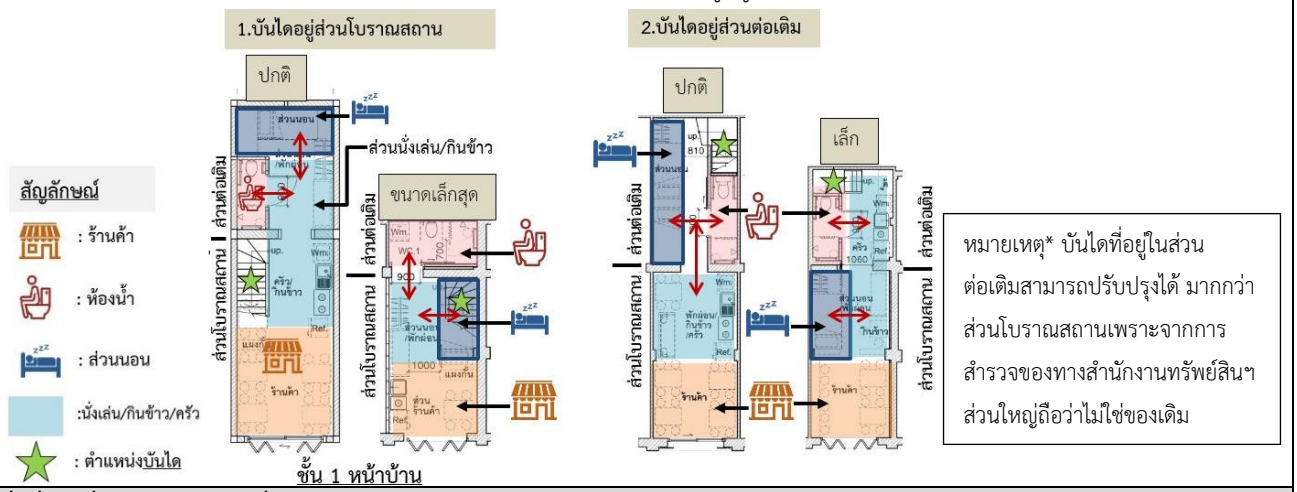

แผนภูมิ 4 แสดงรูปแบบอาคารที่ผู้สูงอายุส่วนใหญ่อาศัย คือรูปแบบแบบ1คูหาและการใช้พื้นที่ภายในนั้น

จากการประเมินสิ่งอำนวยความสะดวกภายในบ้าน พบว่า ห้องน้ำเป็นส่วนที่มีปัญหามากที่สุดในเรื่องขนาดและอุปกรณ์ภายในห้องน้ำไม่เอื้อต่อการใช้งานของผู้สูงอายุ ในเรื่องห้องนอนพบว่าเรื่องตำแหน่งห้องนอนมีปัญหามากที่สุด สำหรับในพื้นที่ส่วนอื่น ๆ โดยรวมนั้นจะมีปัญหาในเรื่องวัสดุ พื้นผิว สีผนัง ความทรุดโทรม รวมถึงรูปแบบและการวางเฟอร์นิเจอร์กีดขวางทางเดินเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้การเกิดอุบัติเหตุ พบว่าเกิดบริเวณบันไดที่เป็นทางสัญจรเชื่อมระหว่างชั้น 1 และ 2 มากที่สุด รองลงมาเป็นบริเวณห้องน้ำ โดยสาเหตุการเกิดจาก 4 สาเหตุ ได้แก่ 1. อุบัติเหตุจากอาการของโรค/สภาวะร่างกายไม่สมบูรณ์ 2.อุบัติเหตุจากพื้นผิว วัสดุ ทรุดโทรมหรือไม่เหมะสม 3. อุบัติเหตุจาก สิ่งกีดขวางเฟอร์นิเจอร์

4) เสนอแนะแนวทางการและปรับปรุงแก้ไขพื้นที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุที่เหมาะสม

ตาราง 2 แนวทางการออกแบบและปรับปรุงที่อยู่อาศัย

สิ่งที่พบเรื่ององค์ประกอบที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐานสำหรับผู้สูงอายุและแนวทางการปรับปรุง
ส่วนประกอบอาชีพ/พักผ่อน/กินข้าว (ส่วนด้านหน้าชั้น 1 อยู่ส่วนโบราณสถาน)
ความสูงของเฟอร์นิเจอร์ไม่ได้ระดับ นั่งราบพอดีเข่าหรือประมาณ 45 ซม. สิ่งที่พบ – โต๊ะ ที่นั่งเล็ก เตี้ยเกินไป ไม่มีที่เท้าแขน โซฟานุ่มเกินไป ควรปรับปรุง - ควรเปลี่ยนที่นั่งเป็นที่นั่งไม่นุ่มเกินไป มีความสูงที่เหมาะสม รวมถึงควรมีเท้าแขนช่วยในการพยุงตัวตอนลุก-ยืน อาจจะเป็นที่นั่งยาวที่ผู้สูงอายุสามารถนอนพักผ่อนระหว่างวันได้
พื้นผิว /ผนัง สีภายใน สิ่งที่พบ – พื้นภายในบ้านเป็นกระเบื้องเซรามิคหรือปูนเปลือยบางหลังมีสภาพทรุดโทรมเสี่ยงต่อการลื่นล้ม/ผนังทรุดโทรมและสีมืดทึม ควรปรับปรุง - เปลี่ยนรูปแบบกระเบื้องเป็นกระเบื้องยางเพื่อกันลื่นและกันกระแทก แต่ถ้าในส่วนโบราณสถานให้บูรณะซ่อมแซมและค่อยปูทับถ้าทำได้ โดยไม่ทำให้พื้นส่วนโบราณสถานเสียหาย /ผนังซ่อมแซมและทาสีใหม่ให้สว่างมากขึ้น
ส่วนนอน
ความสูงของที่นอนไม่เหมาะสมและไม่มีการเว้นที่ว่างรอบเตียง 3 ด้าน สิ่งที่พบ – เตียง 1-2 ด้านชิดผนังหรือเฟอร์นิเจอร์/ปูฟูกนอนพื้น/ไม่มีสัญญาณฉุกเฉิน ควรปรับปรุง - ควรนอนบนเตียงเพื่อการลุกนั่งที่สะดวก แต่ในส่วนของการเว้นพื้นที่รอบเตียงต้องดูตามพื้นที่เนื่องจากมีพื้นที่ขนาดเล็กและอยู่หลายคนการดันเตียงชิดผนัง 1 ด้านและเว้นทางเดินด้านอื่นให้ได้ 90 ซม.น่าจะเพียงพอ ติดราวกันตกเพิ่มด้านนั้นเพื่อความปลอดภัย และติดตั้งสัญญาณฉุกเฉิน
ตำแหน่ง นอนที่ชั้น 2 สิ่งที่พบ – เสนอแนะ 2 แนวทางคือ1.ปรับปรุงบันไดหรือเพิ่มบันไดที่ถูกต้องตามมาตรฐาน และ2.แนวทางการย้ายลงมานอนชั้น 1 ข้อเสนอแนะ 1.ปรับปรุงบันไดหรือเพิ่มบันไดที่ถูกต้องตามมาตรฐาน **การเปลี่ยนแปลงบันได** ด้านหลังอาคารที่เป็นส่วนต่อเติมให้ถูกตามกฎหมายควบคุมอาคารถ้าพื้นที่พอ ควรปรับความสูงให้เป็นตามมาตรฐานผู้สูงอายุ **ลิฟต์บ้าน** ข้อจำกัดต้องมีการเจาะพื้นเป็นช่องเพื่อให้ตัวลิฟต์ขึ้นไป สามารถทำได้ในส่วนต่อเติมด้านหลังอาคาร **ลิฟต์บันได** ข้อจำกัดคือขนาดความกว้างบันไดและรูปแบบบันไดสามารถติดตั้งได้ แล้วแต่พื้นที่ แนวทางนี้สำหรับการปฏิบัติสำหรับเจ้าของพื้นที่มากกว่าเนื่องจากต้องใช้ทุนจำนวนมาก
2. แนวทางการย้ายลงมานอนชั้น 1 แตกต่างในส่วนตำแหน่งบันได สำหรับผู้อยู่อาศัย
สิ่งที่พบเรื่ององค์ประกอบที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐานสำหรับผู้สูงอายุและแนวทางการปรับปรุง
ส่วนครัว/ซักล้าง
ความสูงและลักษณะของเคาน์เตอร์ไม่เหมาะสมทึบด้านล่างและสูงเกิน 75 ซม. / ที่นั่งซักล้างเตี้ยเป็นรูปแบบนั่งยอง

สิ่งที่พบ – ส่วนใหญ่เป็นเตาหรือถ้ามีเคาน์เตอร์พบว่าด้านล่างทึบและความสูงไม่เหมาะสม / ที่นั่งซักล้างไม่เตี้ยไป

ควรปรับปรุงดูตามการใช้งาน – กรณีที่ผู้สูงอายุใช้งานควรปรับปรุงให้เหมาะสมตามหลักเพื่อผู้สูงอายุคือ เปิดช่องโล่งให้รถเข็นสอดเข้าไปได้เคาน์เตอร์สูงไม่เกิน 75 ซม. ชั้นวางของด้านบนเอื้อมถึงได้ (เป็นการทำเผื่อภาวะพึ่งพิงสำหรับการใช้รถเข็นในอนาคต)

พื้นผิว

สิ่งที่พบ – พื้นระดับไม่เท่ากัน มีความทรุดโทรม บางแห่งมีน้ำขัง

ควรปรับปรุง –ปรับระดับให้เท่ากัน ซ่อมแซมพื้นผิวรวมถึงวัสดุปูพื้นควรทำความสะอาดง่ายและไม่ลื่น

ห้องน้ำ

ตำแหน่งห้องน้ำไกลจากห้องนอน กรณีถ้ายังคงนอนชั้น 2

ข้อแนะนำ 1. ให้มีส้วมเคลื่อนย้ายไว้ใช้ด้านบนจะมีหรือไม่มีม่านกั้นเวลาใช้งานก็ได้ 2. ทำห้องน้ำด้านบนเพิ่ม แนะนำควรทำในส่วนต่อเติมด้านหลังแต่ต้องดูเรื่องข้อจำกัดเรื่องโครงสร้างอีกที

อุปกรณ์และขนาดห้องน้ำ

สิ่งที่พบ – ห้องน้ำไม่ได้มาตรฐานทั้ง พื้น ประตู ระดับพื้นและสุขภัณฑ์

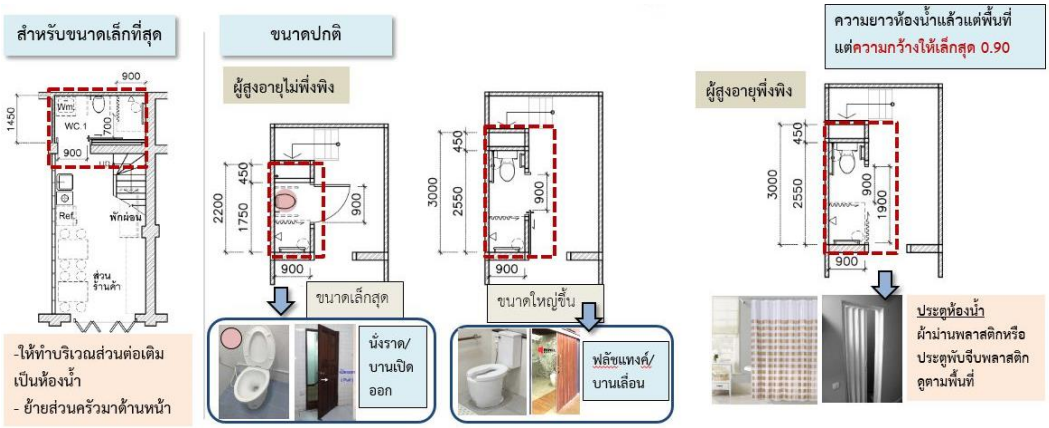
ควรปรับปรุง –

ข้อจำกัดในการขยายห้องน้ำ จากโครงสร้างผนังอาคารอนุรักษ์กับตำแหน่งบันได

ควรปรับปรุงแบบมีเงื่อนไข รูปแบบห้องน้ำที่เสนอที่พอจะเป็นไปได้เพื่อเอาไปประยุกต์ใช้กับพื้นที่ที่ต่างกันและเหมาะสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงต่างกัน

แนวทางการปรับห้องน้ำ

สิ่งที่พบเรื่ององค์ประกอบที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐานสำหรับผู้สูงอายุและแนวทางการปรับปรุง

ส่วนบันได

สิ่งที่พบ – ลูกตั้งสูงและลูกนอนแคบเกินไป/สีลูกตั้งลูกนอนไม่ตัดกัน บันไดลูกตั้งเปิดโล่งบางบ้าน / พื้นผิวมีลื่น/ มีประตูก่อนขึ้นบันได

ควรปรับปรุงแบบมีเงื่อนไข – ส่วนบันไดที่ไม่ใช่ส่วนโบราณสถานสามารถปรับแต่งขั้นเพิ่มได้ให้ได้ระดับมาตรฐานผู้สูงอายุคือไม่ควรเกิน 15 ซม. ส่วนที่เป็นโบราณสถานซ่อมแซมส่วนที่ทรุดโทรมสามารถทาสีและทำราวเพิ่มได้แต่ไม่สามารถรื้อถอนและย้ายบันไดได้

ทางเดินภายในบ้าน

เฟอร์นิเจอร์และสิ่งของที่กีดขวาง

สิ่งที่พบ –สิ่งของวางขวางทางเดินเนื่องจากมีของมากแต่เก็บไม่เป็นระเบียบรวมถึงไม่มีเฟอร์นิเจอร์ไว้เก็บให้เป็นสัดส่วน

ควรปรับปรุง หาเฟอร์นิเจอร์ลอยตัวมาวางและจัดของเข้าไปให้เป็นระเบียบรวมถึง ของไหนที่ไม่ได้ใช้ให้ทิ้งไปเน้นแนวทางตาม 5 ส

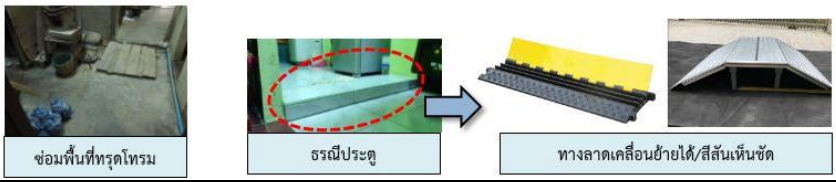

*ที่มา : Julius Panero, Martin Zelnick , Human Dimension and Interior Space: A Source Book of Design Reference Standards , : โครงการ และคณะ .รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์โครงการ ศึกษามาตรฐานขั้นต่ำสำหรับที่พักอาศัย และสภาพแวดล้อมของผู้สูงอายุ.2548

มีระดับพื้นต่างกันภายในบ้านหรือธรณีประตู

สิ่งที่พบ – ภายในบ้านทางเข้าบ้านหรือระหว่างส่วนหน้าบ้านและหลังบ้านหรือส่วนพื้นห้องน้ำกับพื้นภายนอก พบว่ามีระดับพื้นที่ไม่เท่ากันหรือพบธรณีประตู

ควรปรับปรุงแบบมีเงื่อนไข ให้นำทางลาดแบบโยกย้ายได้มาใช้เนื่องจากบางส่วนเป็นโบราณสถานหรือการใช้งานที่จำเป็นต้องมีธรณีประตูกันพื้นที่ส่วนแห้งและเปียก หรือมีความจำเป็นที่ไม่สามารถทุบออกได้

การอภิปรายผลและข้อค้นพบ

ที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุในอาคารอนุรักษ์และเป็นชุมชนเก่าพบว่า ส่วนใหญ่เป็นการอยู่อาศัยที่อยู่กับครอบครัวเดิมและอยู่อาศัยมานานสอดคล้องกับผลการวิจัยของอรไพลิน โชควิริยากร [11] ที่พบว่าผู้สูงอายุยังอยากได้สภาพแวดล้อมที่เหมือนที่อยู่เดิมที่เคยอยู่ และแนวความคิดให้ผู้สูงอายุอยู่ในถิ่นเดิม [12] อาชีพพบว่าผู้สูงอายุยังประกอบอาชีพแต่ถ้าไม่ประกอบอาชีพก็จะหากิจกรรม

[11] อรไพลิน โชควิริยากร, ***"สภาพการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุในโครงการจัดสรรประเภทบ้านเดี่ยว บ้านแฝด บ้านแถว: กรณีศึกษา โครงการไอลีฟพาร์คและไอลีฟทาวน์ กานดา พระราม 2 กม.14 แสมดำ"*** (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2558).

[12] Tinker, Anthea, "Housing for Elderly People," ***Reviews in Clinical Gerontology*** 7, 2 (February 1997): 171-176.

อื่นทดแทนซึ่งตรงนี้สอดคล้องกับทฤษฎีความต่อเนื่อง[13]และงานวิจัยของนฤทธิ์ ขาววิเศษ[14] ที่ผู้สูงอายุมักดำเนินชีวิตทำกิจกรรมอย่างที่เคยทำมาก่อน และสอดคล้องกับทฤษฎีตำแหน่งบทบาท[15] ผู้สูงอายุปรับตัวหากิจกรรมใหม่ให้กับตัวเองแทนบทบาทเดิมการทำกิจกรรมพบว่าเมื่อผู้สูงอายุมีภาวะพึ่งพิงจะลดความหลากหลายของกิจกรรมและพื้นที่ลง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอรไพลิน โชควิริยากร พื้นที่ปฏิสัมพันธ์ของผู้สูงอายุพบว่าอยู่ในส่วนค้าขาย/นั่งเล่น/กินข้าว ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ผู้สูงอายุใช้เวลามากที่สุดภายใน 1 วัน การนอนพบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่นอนชั้น 2 ซึ่งไม่สอดคล้องกับการออกแบบที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ[16] และงานวิจัยของอรไพลิน โชควิริยากร นฤทธิ์ ขาววิเศษ ตำแหน่งที่นอนในส่วนห้องน้ำพบว่าสอดคล้องและไม่สอดคล้องกับแนวคิดการออกแบบสภาพแวดล้อมและที่พักอาศัยของผู้สูงอายุ สอดคล้องในส่วนอุปกรณ์/สุขภัณฑ์ต่าง ๆ ไม่สอดคล้องในเรื่องขนาดพื้นที่ภายในห้องน้ำที่อย่างน้อย 1.50 ม. ซึ่งความไม่สอดคล้องเรื่องขนาดห้องน้ำนั้นเนื่องจากช่องทางเดินที่มีอยู่ของโครงสร้างอาคารอนุรักษ์เป็นตัวกำหนด นอกจากนี้ยังพบว่าความไม่สอดคล้องนี้กลับเป็นผลดีกับผู้สูงอายุที่สามารถพึ่งตนเองได้ เนื่องจากบางครั้งช่วยในการยึดเกาะเดินหรือจับ ระหว่างเดินหรือลื่นล้มได้ เรื่องการจัดเก็บของที่เป็นปัญหาและพบว่าในชุมชนที่มีของวางเกะกะและกีดขวางทางเดินพบว่าส่วนหนึ่งเกิดจากพื้นที่มีจำกัด จึงเสนอแนวทางการจัดเก็บของไว้ซึ่งพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการเก็บของที่สอดคล้องกับการใช้งานของผู้สูงอายุคือ ของที่ไม่ได้ใช้ควรเก็บไว้ที่สูง ของที่ใช้ประจำควรอยู่ในระยะที่ไม่ต่ำไปและเอื้อมถึงสะดวก สรุปแล้วการศึกษางานวิจัยครั้งนี้พบว่าแนวคิดสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่สามารถใช้กับการปรับในงานอนุรักษ์ได้ในเรื่องขนาดเนื่องจากข้อจำกัดเรื่องช่องทางเดินอาคาร การแก้ไขปัญหาส่วนใหญ่เสนอแนะเน้นเป็นผลิตภัณฑ์ที่เป็นเฟอร์นิเจอร์ลอยตัวเป็นหลักเพื่อที่ไม่กระทบโครงสร้างสะดวกแก่การใช้งานในหลายรูปแบบเพื่อทำให้พื้นที่หนึ่งสามารถใช้งานได้หลากหลายกิจกรรม การปรับปรุงบันไดสามารถทำได้จนถึงสามารถปรับระดับขั้นได้ในบันได ส่วนต่อเติมแต่ต้องดูระยะบันไดกับความยาวอาคารว่าสามารถทำได้ไหม สำหรับในส่วนโบราณสถานนั้นสามารถปรับเพื่อความปลอดภัยได้แต่การย้ายตำแหน่งไม่สามารถทำได้ และควรจัดวางเฟอร์นิเจอร์และข้าวของให้ชิดผนังทั้ง 2 ข้างที่สุด จะดีที่สุดสำหรับอาคารอนุรักษ์

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษางานวิจัยในครั้งนี้มีข้อจำกัดในเรื่องของเวลาและการเข้าถึงกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุ จึงสามารถทำการศึกษาได้ในกลุ่มขนาดเล็กและเป็นพื้นที่ภายในที่อยู่อาศัยเท่านั้น จึงควรเพิ่มเติมในเรื่องสภาพแวดล้อมในชุมชนและสิ่งอำนวยความสะดวกของผู้สูงอายุภายนอกเพิ่มเติมและขยายกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุให้มากขึ้น นอกจากนี้ชุมชนเก่าในเขตพระนครที่มีแนวโน้มมีผู้สูงอายุอยู่อาศัยในอาคารอนุรักษ์นั้น พบว่ายังมีอีกหลายพื้นที่ที่ลักษณะคล้ายกัน เช่น พื้นที่บริเวณตึกแถวหน้าพระลาน จึงควรศึกษาเพิ่มเติมในพื้นที่อื่นเพื่อต่อยอดและเติมเต็มแนวทางการปรับปรุงของงานวิจัยชิ้นนี้ สุดท้ายงานวิจัยชิ้นนี้ศึกษาเน้นด้านสังคมและกายภาพเป็นส่วนใหญ่ทำให้แนวทางและข้อเสนอแนะการปรับปรุงอาคารไม่ได้ดูถึงงบประมาณและเงินที่ต้องใช้จริงทำให้ บางแนวทางอาจจะเป็นไปได้ยากสำหรับผู้อยู่อาศัยและอาจจะรวมถึงเจ้าของพื้นที่ดังนั้น จึงควรศึกษาเรื่องงบการเงินที่จะช่วยลดค่าใช้จ่ายหรือประมาณค่าใช้จ่าย ในแนวทางการปรับปรุงนี้ เพื่อเป็นประโยชน์กับผู้อยู่อาศัยและเจ้าของพื้นที่ต่อไป

---

[13] ธนยศ สุมาลย์โรจน์และฮานานมูฮิบบะตุดดีน นอจิ สุขไสว,"ผู้สูงอายุในโลกแห่งการทำงาน: มุมมองเชิงทฤษฎีทางกายจิตสังคม," ***วารสารปัญญาภิวัฒน์*** 7, 1 (มกราคม- เมษายน 2558): 242-254.

[14] นฤทธิ์ ขาววิเศษ, ***"สภาพการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุ 100 ปีขึ้นไป กรณีศึกษาจังหวัดพังงา ภูเก็ตและกระบี่"*** (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2559).

[15] ศรีเรือน แก้วกังวาน, ***จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย เล่ม 2 วัยรุ่น-วัยสูงอายุ*** (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549).

[16] Buckeley, J.C, ***The Retirement Handbook*** (New York: Harper's Rows, 1967).

บรรณานุกรม

กรมการปกครอง. สำนักบริหารการทะเบียน. ***"ระบบสถิติทางทะเบียน."*** สืบค้น 13 เมษายน. http://stat.dopa.go.th.

กิติ สินธุเสก. ***การออกแบบห้องน้ำ.*** พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: บริษัท ส.เอเชียเพรส จำกัด, 2555.

"ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม." สืบค้น 26 เมษายน 2562. https://sites.google.com/site/bb24527/khnad-khxng-klum-tawxyang-thi-hemaa-sm.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. วิทยาลัยประชากรศาสตร์. ***"ข้อมูลจากการสำรวจกลุ่มประชากรผู้สูงอายุภายใต้โครงการบูรณาการสหศาสตร์เพื่อรองรับสังคมสูงวัย(โครงการจุฬาอารี)."*** สืบค้น 8 พฤศจิกายน 2561. www.chulaari.chula.ac.th.

———. ———. ***"ผลการประเมินแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2ฯ."*** สืบค้น 12 เมษายน 2562. http://www.dop.go.th/download/knowledge/th1516865515-114_0.pdf.

ไตรรัตน์ จารุทัศน์, กิตติอร ชาลปติ, จิราพร เกศพิชญวัฒนา และสุภาวดี ชัยพุฒิ. ***มาตรฐานขั้นต่ำสำหรับที่พักอาศัย และสภาพแวดล้อมของผู้สูงอายุ: รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์.*** กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.

ธนยศ สุมาลย์โรจน์และฮานานมูฮิบบะตุดดีน นอจิ สุขไสว. "ผู้สูงอายุในโลกแห่งการทำงาน: มุมมองเชิงทฤษฎีทางกายจิตสังคม." ***วารสารปัญญาภิวัฒน์*** 7, 1 (มกราคม- เมษายน 2558): 242-254.

นฤทธิ์ ขาววิเศษ. ***"สภาพการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุ 100 ปีขึ้นไป กรณีศึกษาจังหวัดพังงา ภูเก็ตและกระบี่."*** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2559.

แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564) ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 พ.ศ. 2552. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ กระทรวงการพัฒนาการและความมั่นคงของมนุษย์, 2553.

รงรอง พุทธาวงศ์. ***"แนวทางการบริหารโครงการปรับปรุงอาคารอนุรักษ์ของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์: กรณีศึกษา 5 โครงการในช่วงปี พ.ศ. 2548 - พ.ศ. 2556."*** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555.

วนิดา นาสูงชน. ***"การติดตามผลการดำเนินงานโครงการปรับปรุงฟื้นฟูอาคารอนุรักษ์ประเภทอาคารพาณิชย์พักอาศัยของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ในเขตพระนคร กรุงเทพมหานคร."*** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2557.

สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2560. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.), 2560.

สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2559. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.), 2560.

ลดาวัลย์ เบญจวงศ์, รินา ภัทรมานนท์และอัครินทร์ ไพบูลย์พานิชย์. "อายุชีวภาพคืออะไรและสามารถตรวจวัดได้อย่างไร." ***วารสารวิทยาศาสตร์มข.*** 43, 2 (2558): 173-189.

ศรีเรือน แก้วกังวาน. ***จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย เล่ม 2 วัยรุ่น-วัยสูงอายุ.*** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549.

ศิราณี ศรีหาภาค, โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์และคณิศร. ***รายงานผลการวิจัย เรื่องผลกระทบและภาระการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวภายใต้วัฒนธรรมไทย.*** นนทบุรี: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.), 2556.

สำนักงานทรัพย์สินพระมหากษัตริย์. ***โครงการจัดทำแบบแปลนอาคารอนุรักษ์(โบราณสถาน) ของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ บริเวณพื้นที่แพร่งภูธรและแพร่งนรา ได้แก่ ตึกแถวตำบลแพร่งภูธรและอาคารโรงเรียนตะละภัฏศึกษา.*** กรุงเทพฯ: ม.ป.ท., 2553.

———. ***โครงการแบบแปลนอาคารอนุรักษ์บริเวณพื้นที่แพร่งนรา.*** กรุงเทพฯ: ม.ป.ท., 2555.

——— . ***"โครงการปรับปรุงฟื้นฟูอาคารอนุรักษ์บริเวณรอบพระบรมมหาราชวัง."*** สืบค้น 8

มิถุนายน 2562. www.crownproperty.or.th.

———. ***อนุรักษณียาคาร.*** กรุงเทพฯ: บริษัท รุ่งศิลป์การพิมพ์(1977) จำกัด, 2559.

สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร. ***คู่มือผังเมืองรวมกรุงเทพฯ.*** ม.ป.ป., ม.ป.ท.

อรไพลิน โชควิริยากร. ***"สภาพการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุในโครงการจัดสรรประเภทบ้านเดี่ยว บ้านแฝด บ้านแถว: กรณีศึกษา โครงการไอลีฟพาร์คและไอลีฟทาวน์ กานดา พระราม 2 กม.14 แสมดำ."*** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2558.

Buckeley, J.C. ***The Retirement Handbook.*** New York: Harper's Rows, 1967.

Tinker, Anthea. "Housing for Elderly People." ***Reviews in Clinical Gerontology*** 7, 2 (February 1997): 171-176.